

STŘEDOVĚKÝ ANTIJUDAISMUS

Mgr. Kristýna Kuboňová

- ve středověku se šířily představy podporující protižidovské smýšlení: Židé jako vrahové Ježíše Krista, lichváři a vykořisťovatelé lidu, cizopasnici na lidském neštěstí, traviči studní během epidemií moru, vyznavači „škodlivé“ víry, šířitelé nemravnosti a alkoholismu

Protižidovské dekrety a nařízení:

- 1) r. 131 Edikt milánský (zákaz konverze k judaismu pod trestem smrti)
- 2) r. 534 Justiniánův kodex (zhoršení právního postavení Židů ve východořímské říši)
- 3) r. 1179 3. lateránský koncil (segregace Židů, zvláštní legislativa, zákaz křesťanům sloužit u Židů, zákaz nošení zbraně, pozbytí právní ochrany ad.)
- 4) r. 1215 4. lateránský koncil (povolení vlastnit domy a pozemky – odvod desátku církvi; nařízení o zvláštním oděvu, barvě)

oděvu či jiném způsobu označení – hvězda, kruh, čtverec, klobouk, plášť; zákaz návratu konvertitů k původní víře; vyloučení Židů z veřejných úřadů)

5) r. 1335 synoda v Salamance (zákaz bydlet v blízkosti kostela)

6) r. 1555 bula papeže Pavla VI. *Cum nimis absurdum* (zákaz vlastnictví majetku, založení ghetta v Římě)

7) r. 1725/26 Translokační reskript (stanovení vzdálenosti židovských domů od kostelů a tras církevních procesí)

8) r. 1726 Familantský zákon (omezení počtu židovských rodin na území Čech a Moravy)

Vznik ghett

- oddělená židovská sídliště se spontánně vytvářela již ve starověku (usnadnění vykonávání náboženských obřadů, dodržování tradic a zvyků, zajištění bezpečnosti a linearity židovských rodů, usnadnění obchodu)
- pojem „ghetto“ se objevuje v 16. století v Benátkách (r. 1516 vypovězení Židů z města a jejich usazení na jednom z ostrovů, kde dříve stály slévárny – *Ghetto Nuovo*)
- r. 1555 bula papeže Pavla VI. *Cum nimis absurdum* (založení ghetta v Římě)

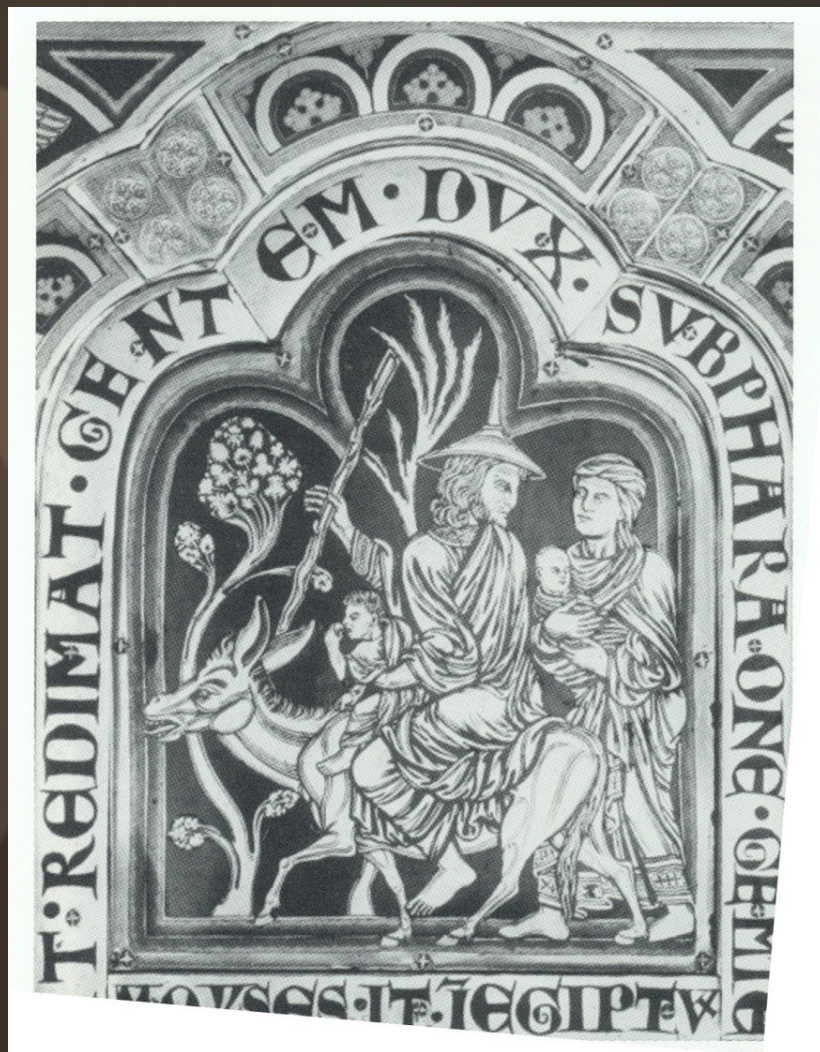
- do poloviny 17. století byla založena další ghetta ve všech centrálních oblastech Apeninského poloostrova (kromě Livorna)
- k postupnému rušení a zanikání ghett dochází v době osvícenství a židovské emancipace na základě ediktů a výnosů místních panovníků
- ve Francii zánik ghett v době Velké francouzské revoluce, v Habsburské monarchii otevření ghett za vlády Josefa II. a jejich úplné zrušení po roce 1848

Ikonomografie protižidovských stereotypů

- umělecké zobrazování protižidovských stereotypů se objevuje zhruba v 11. století
- v období pozdního středověku, mezi léty 1100-1400 se křesťanské umění stává více agresivním
- Ke konci středověku, kdy ostrých teologických a náboženských diskusí mezi židovskými a křesťanskými učiteli pomalu ubývalo, můžeme zaznamenat redukci vizuálních protižidovských stereotypů

“Obrazy jsou pro jednoduché, nevzdělané
lidi tím, čím jsou pro nás knihy.”

(Herman von Scheda, teolog, 12. století)

Mojžíš se židovským kloboukem (Klosterneuburg, 1181)

Židovští zvědové s obrovským
trsem hroznů
(Biblia Pauperum, Mnichov
pol. 14. stol.)

Židé páchající rituální
vraždu (propichují
oběť jehlami a
zachycují crčící
krev),

Německo (15. stol.)

PVER IN PALATIN. AB IVDÆIS CÆSVS.

20

Qua fera vos genuit sola sub rupe leona,
 Aut saxi qua vos expuit unda maris?
 Qua rabida vobis ad mortui vbera tigres?
 Quos animo scopulos, Verpe cruenta, geris?

Inimanes tenerum rursus laniatis Ephabum,
 Et caepi fontes corporis exhibitis.
 Tres ipsos soles moritur puer et flet et optat.
 Cum laer haud possit vivere, posse mori.

Figure 15. The killing of Michael of Sappendorf. From Matthaeus Rader, *Bavaria Sancta*. Reproduced by permission of the Houghton Library, Harvard University.

Submissa est mihi forma & magnitudo corporis S. hujus
pueri Eystadio per Nob. & Excell. D. Doct. Thomam Thiermair
Medicum, quam placuit hic ad nonam proportionem propter

MICHAEL PVER. M. 1540

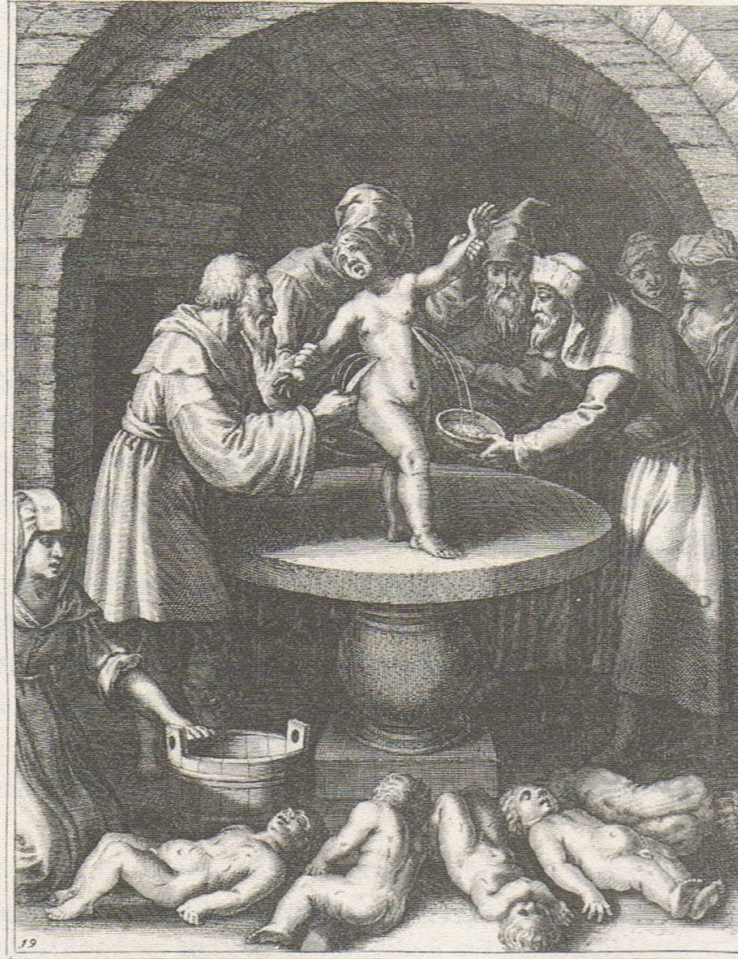

Forma et modus corpusculi S. Pueri et M. Michaelis trimuli
et semestris in Hietingensi pago ab Iudaeis crudelissime
excarnificati et interfecti ex nona proportione iustae staturae.

magnitudinem imaginis redactam, repræsentare. Interim in 3.
Vol. Bau. S. p. 176. v. vlt. pro Titingensi, l. Hietingensi. Et p. 179.
v. 5. cand. vocem eod. modo corrigi, Martyriū ipsū habes p. 173.

SEX PVERI RATISPONÆ AB IVDÆIS INTERFECTI.

En iterum nostras perfundi sanguine curias
 Verpus et exhausta turget hirudo cute.
 Quis tandem vobis tam divi criminis auctor?
 Sanguinis aut nostri tam grauis unde sitis?

Primæ primæ soboles infanda parentis
 Tam sauum docuit caele patrare nefas?
 An qui Bethlemis rex est grasatus in agno:
 Non poterant atavos hi docuisse suos?

Figure 17. The six children of Regensburg. The alleged victims of ritual murder, found in Rabbi Jossel's basement in Regensburg. From Matthæus Rader, *Bavaria Sancta*. Reproduced by permission of the Houghton Library, Harvard University.

Znesvěcení hostíí
(Sternberg 1492)

inceptit et ob quam causam et ad
quem finem tendant. et quia ane
mine potui super hijs informari
nolo registrare qd' probare no
valerem. De moto facti qd' vi
di et audiui intendo postea face
re mentionem.

De captione et destructione iu
deorum.

Anno .m. ccc. xlix. capti fu
erunt iudei et in carceribus
et pulombus vniuersaliter
positi in omnibus locis vbiq;
morabantur. Cetero autem cap
tionis fuit. quoniam vehemens
suspicio erat super eos qd' ipsi po
pulum christianum maliciose per
venenum destruere intebantur.

et qd' venenum in puteis. in fon
tibus in aquis secrete protegebant
prout poterant et hoc fecerunt
in pluribus locis sicut farina et
rumor cois laborabat. Erant
autem inter eos quidam de secta
eor' astrologi subales et periti qui
secundum cursum stellarum pre
noscebant eis mortalitatem

Upalování Židů v době
epidemie moru (1349) –
obvinění ze záměrného
otravování studní a
pramenů za účelem
vyhubit křesťany
(odehrávalo se v jeskyni
naplněném dřevem –
předobraz pekla)

Brusel, 1353

4. *lateránský koncil 1215*

- vizuální odlišení Židů a Saracénů od křesťanů, speciální dress code, aby bylo možné hned na první pohled říci, kdo je Židem a kdo křesťanem, a nestávalo se „náhodou“, že by docházelo ke stykům mezi křesťany a židovskými či saracénskými ženami (Kánon 68)
- speciální pokrývky hlavy, někdy i konkrétní barvy, žluté kolečko, trojúhelník, čtverec, dlouhý plášť

יודישע הימלען אין פערשידענע ציימען.

Der gantz Jüdisch glaub
 mit sampt eyner grünliché vnd warhaff
 tigen anzeygungē/aller satsungen/ Ceremonien/ ges
 beten /heimliche vñ öffentliche gebreuch /deren sich die Jü
 den haltē /durch das gantz Jar / mitt schönen vñ gegründ
 ten argumēten wider yhren glaubē /durch Anthonium
Margaritham / Hebreyschen leser / der löbli
 chen Vniuersitet vnd Fürstlichen statt
 Leypzig / beschriben vnd an
 tagt gegeben.

Durch yhn selbst / gemehrt vnd gebessert / vnd
 fleisigt Corrigirt. Anno dñi. M.D. xxxj.

Dayonfulaboli

Colecto

Žid coby d'ábel

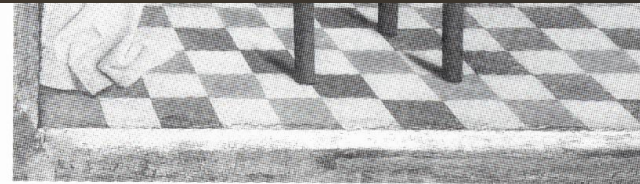
13. The devil with a 'Jewish nose' and pig's ears. He is mainly approaching the deathbed of St Martin, whose soul, rather, is destined for the security of Abraham's bosom. The 'Jewish' physiognomy of the devil shows that an affinity between Jews and the devil is assumed. Similarly, the devil is sometimes given the Jewish ring (*rota*) as a group characteristic (see the section on the Frankfurt 'Judensau'). Oil painting on wood (86 x 90cm) by Derrick Baegert, c. 1518. Münster, Westfälisches Landesmuseum, Inv.no.383, WKV (photograph WLMKuK, no.6163). Literature: Jászai 1977, 24f. (who argues, against the previous interpretation as the death of St Nicholas, that this portrays the death of St Martin).

Židé a Antikrist

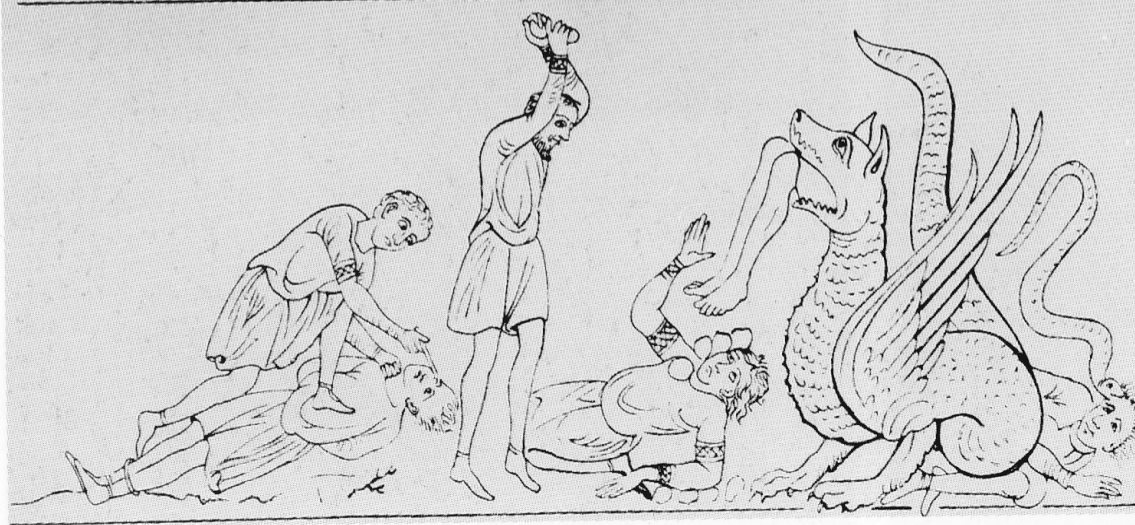
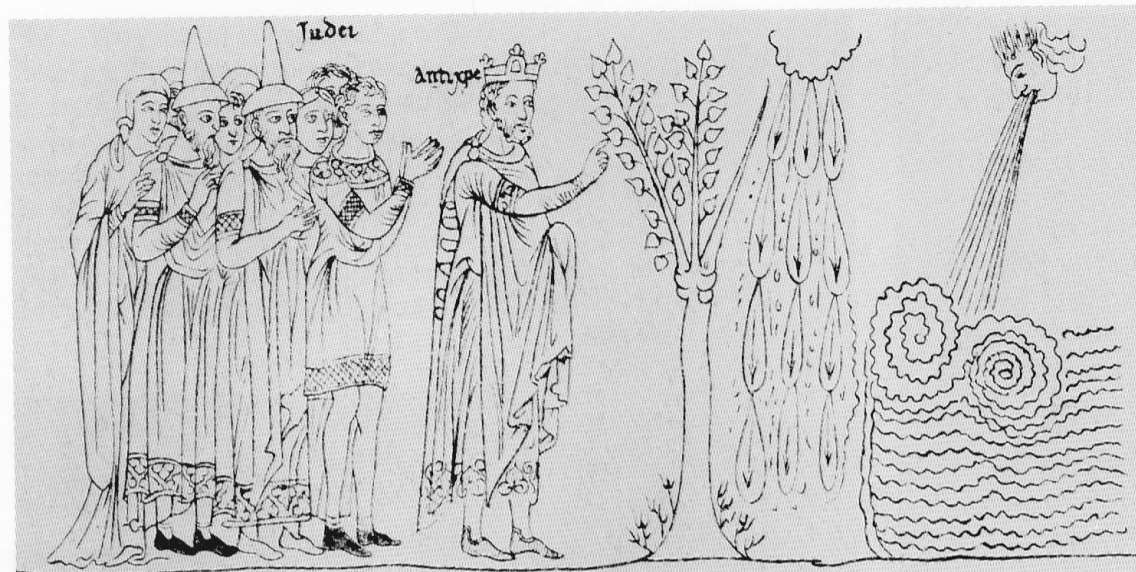
◀ 14. The Antichrist takes the Jews over the water. Stained-glass window in the choir of St Mary's Church, Frankfurt an der Oder, c.1370. Illustration after Seeger 1977, no.12.

LaserSoft Imaging

LaserSoft Imaging

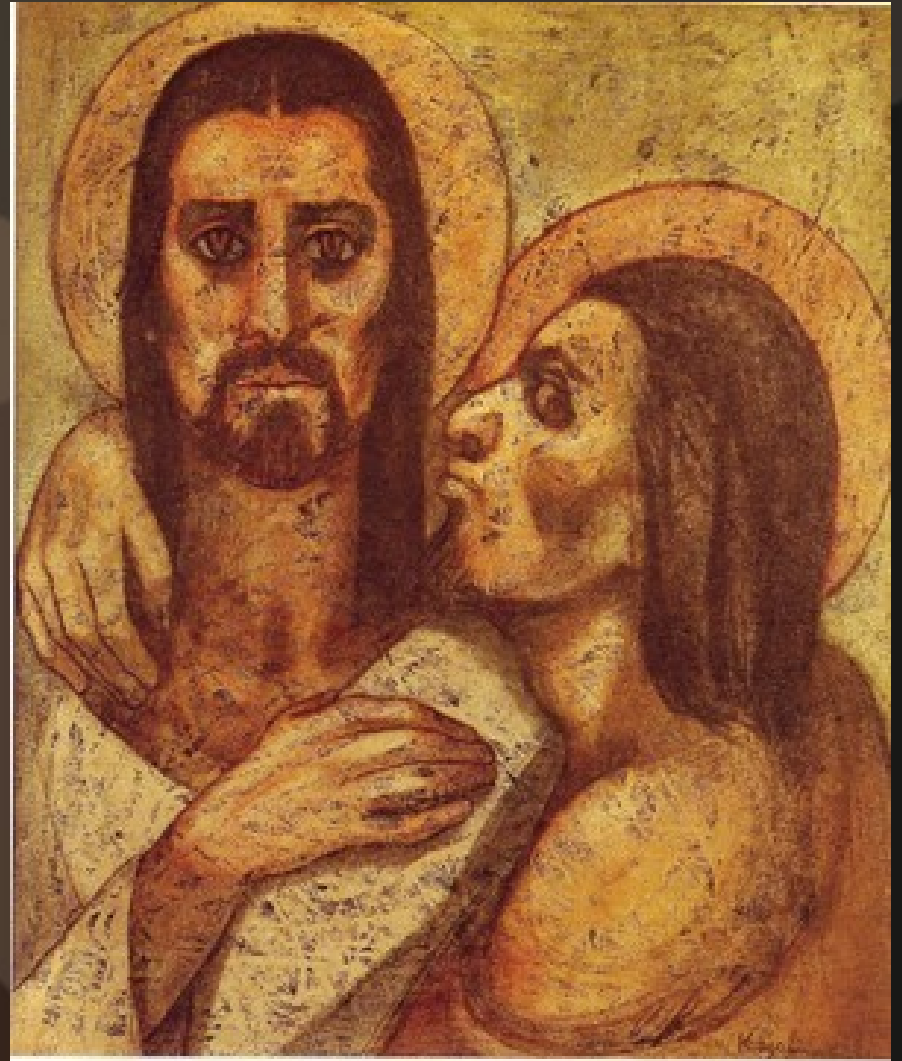
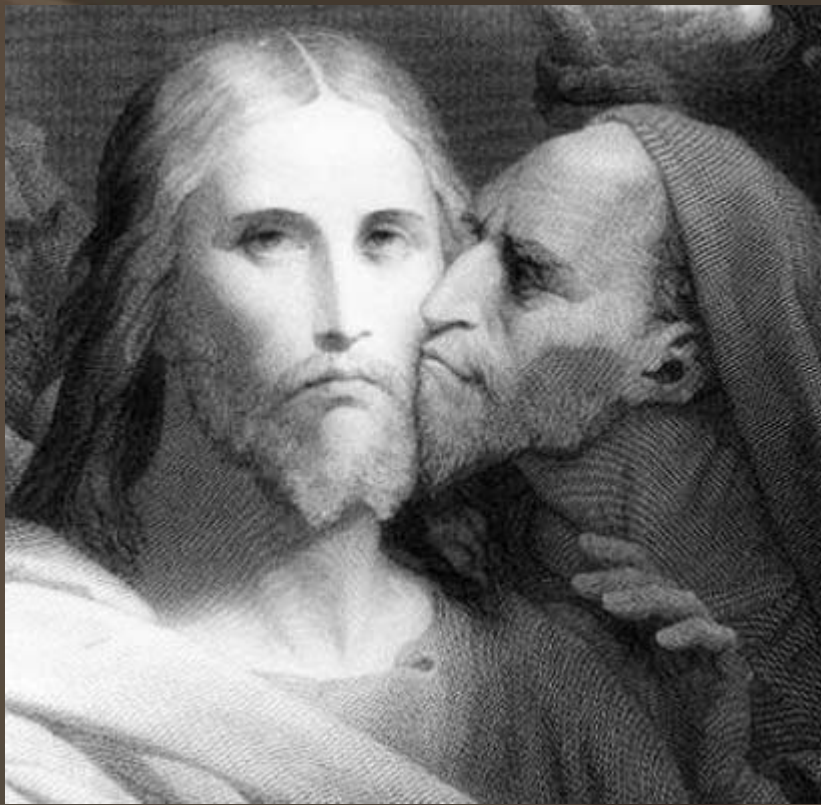
15. The Last Judgment. Punishment awaits not only the foolish virgins (cf. Matt.25.1-13) and other groups but also (unconverted) Jews and pagans (*Judei et Pagani*). After the judgment they have to begin their journey to hell, their tearful pleas are to no avail. Miniature in the *Hortus deliciarum* of Herrad of Landsberg (Paris, BN). Literature: Schreckenberg II, 604. Illustration after Green 1979, 434 no.336 (folio 253 verso), pl.145.

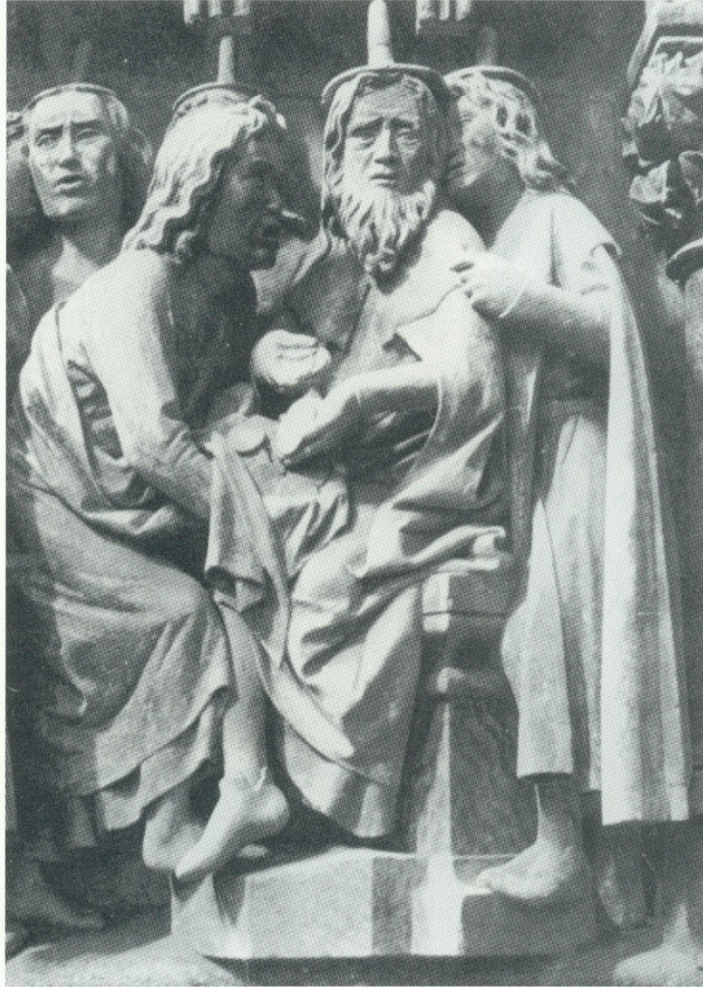

10. The Antichrist and the Jews. The Antichrist, who appears before the end of the world, does miracles (a withered tree blossoms, fire rains down from heaven, the sea is churned up by storms), and thus leads the astonished people astray, is also followed by the Jews (*Judei*). The opponents of the Antichrist are punished (they have their eyes put out, are stoned, a dragon swallows them or they die from snake-bites). Finally – not pictured here – the followers of the Antichrist, including the Jews, are converted and have themselves baptized. This legendary material, widespread in the Middle Ages, is based on II Thess. 2.3–9 (or related passages like John 17.12 and Deut. 11.36). Miniature in the *Hortus deliciarum* of Herrad of Landsberg, c.1185. Literature: Schreckenberg II, 603f. Illustration after Gillen 1979, 147 no.89 (folio 241 verso and 242 top).

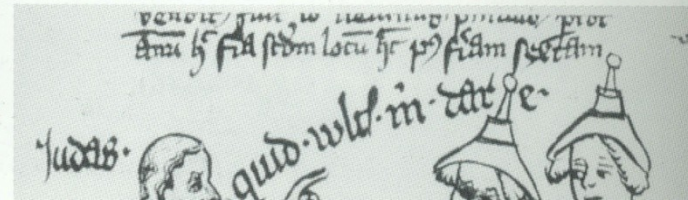

(g) Judas and the high priests; Judas' punishment

1. The payment of the thirty pieces of silver to Judas (Matt.26.14f.). The high priest and his companions, one of whom is almost concealed by Judas, wear the medieval Jewish hat, but the traitor does not. The payment of the money is perhaps meant to recall the business activity of Jewish money lenders of the thirteenth century. Naumburg, cathedral, sandstone relief on the west front of the choir screen, c.1245. Literature: Beenken 1989, fig.83; Feulner and Müller 1953, fig.103; Schiller II, 1968, 34; Baier 1982, fig.270; Eckert 1991, fig.374. Illustration after Jantzen 1925, no.116.

Židé uctívající zlaté tele

Fig. 1. A Jew desecrating a picture of the Virgin and Child is punished by a Christian, who then prays to the image as it miraculously produces holy oil. French, 14th century, Brussels, Royal Library, ms. 9229-30 folio 13v.

Wie die falschen iuden die bildung
Marie verspotten vnd verspuwet haben.

Fig. 3. Five Jews spit upon and blaspheme the painting of Mary and Jesus at the Abbey of Cambren.

Wie die falschen iuden das bild
Marie durch stachen vnd blut vsher ran.

Fig. 4. The Jew, William, stabs the image of Mary in the forehead causing it to bleed.

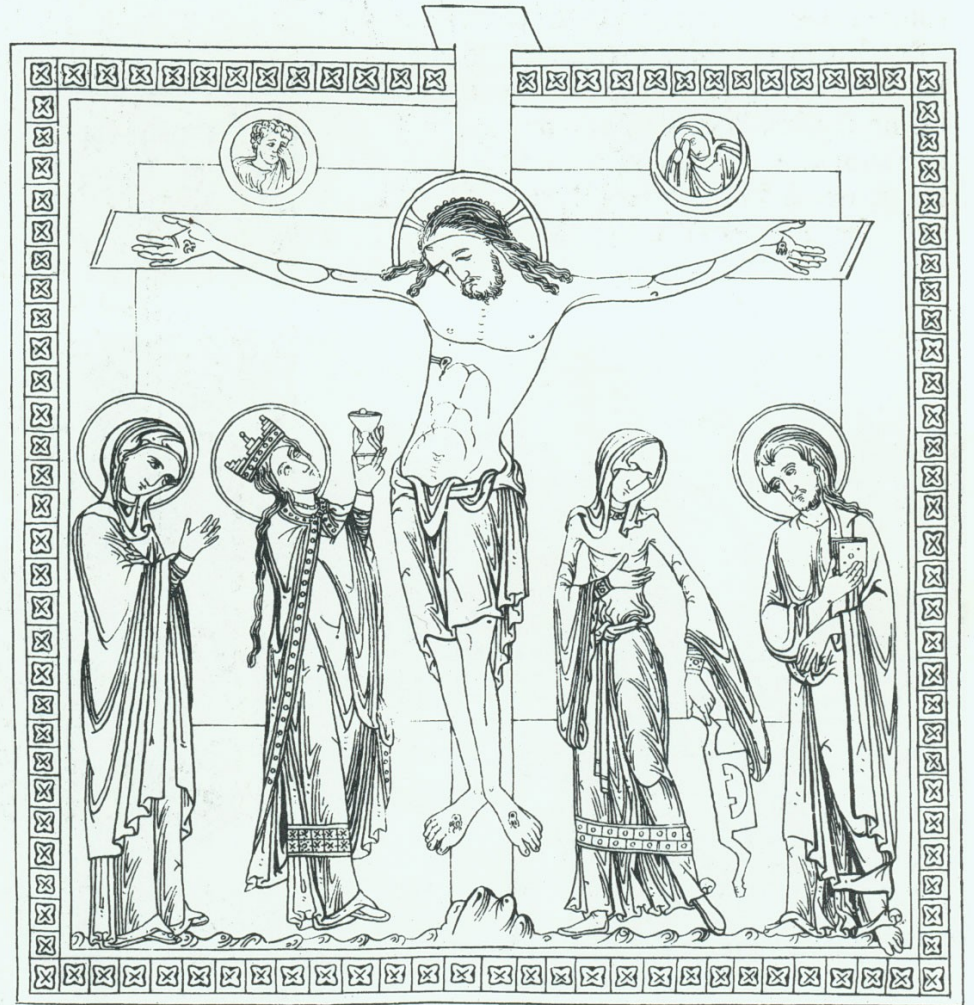
3. The objective report in Luke 2.21 is here made a kind of prelude to the later passion. The child is afraid of the dark and resolute circumciser (*mohel*), and the Hebrew letters on the outer garment (*tallit*) seem like a denunciation. Altar picture from the Liebfrauenkirche in Nuremberg, made c.1450 by the 'Master of the Cloth Altar'. Aachen, Suermondt-Ludwig-Museum (photograph: A.Gold). Literature: Schmitz-Cleaver, *Aachener Kunstblätter* 34, 1967, fig. p.224; Zafran 1973, II, fig.70; *Nuremberg* 1986, pl.30; Eckert 1991, 373; Suermondt-Ludwig-Museum 1982, 93.

Plate 12 (on VI, 2a). This depiction of the circumcision – performed with a pair of scissors – is polemical, with a clear affinity to the alleged ritual murders by Jews. Initial miniature for the feast of the Circumcision of the Lord (1 January) in the gradual by Friedrich Zollner, 1438–1442. Neustift (near Brixen), Bibliothek des Augustiner-Chorherrenstiftes. Literature: Peintner 1984, fig. 51; Eckert 1991, 372.

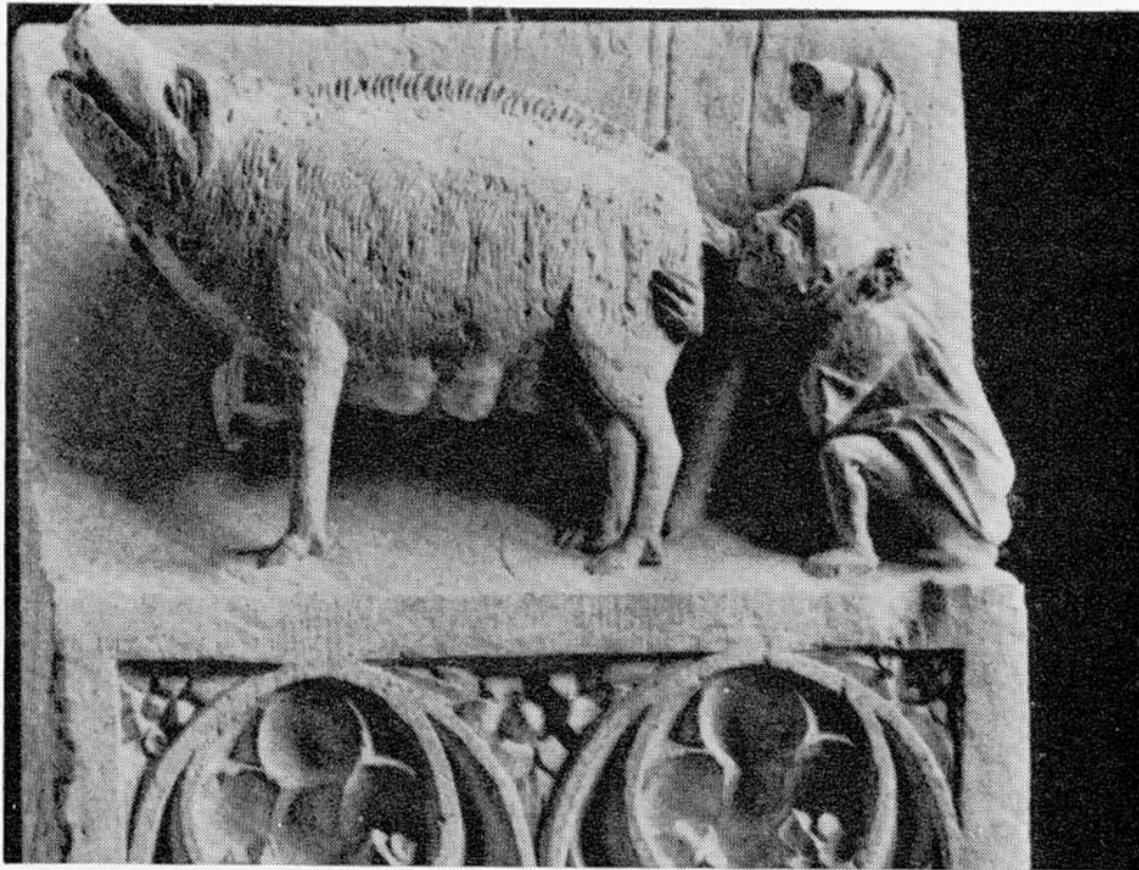

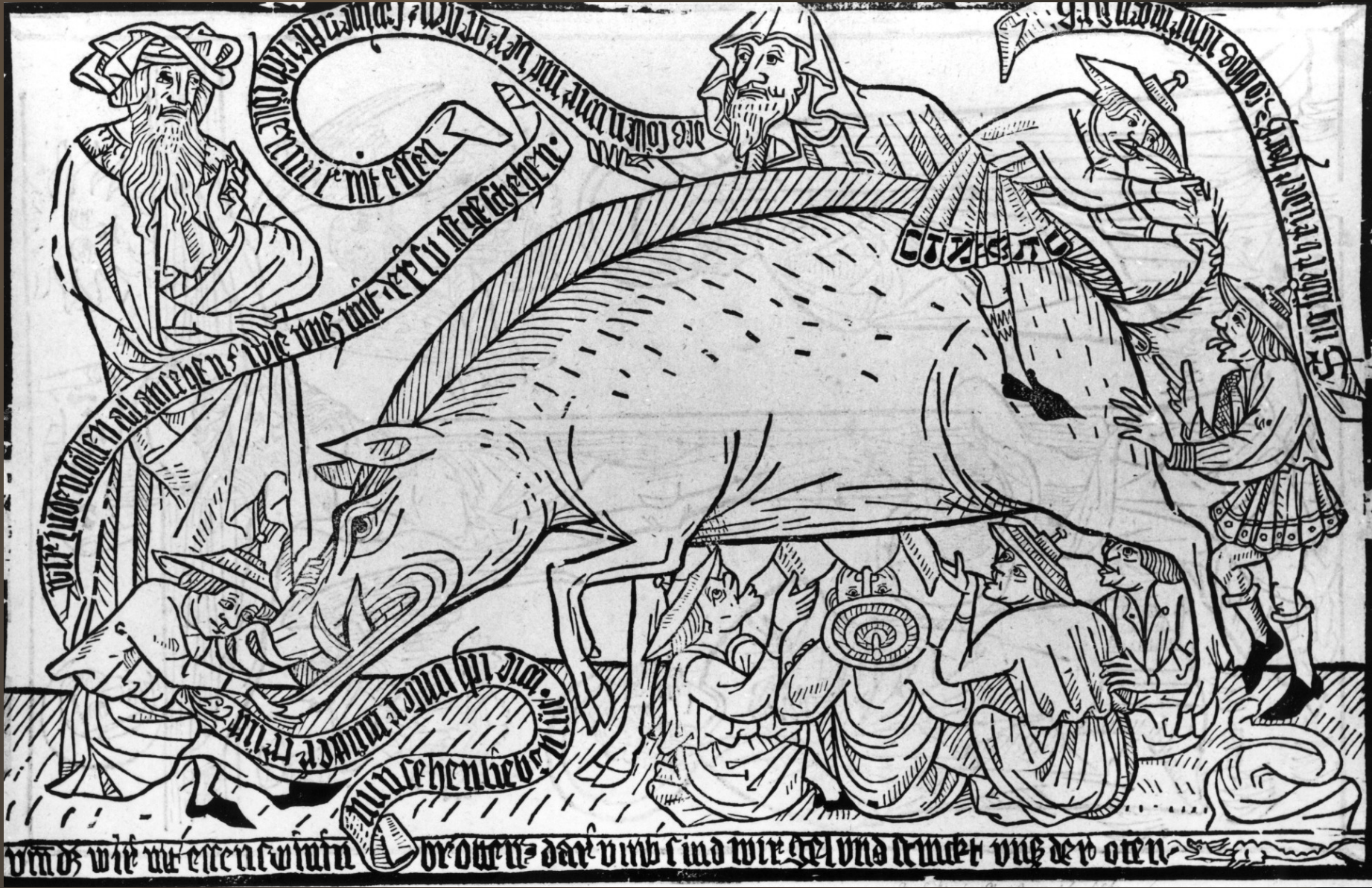

Judensau

a—Wautier van Inghen, Satirical wood carving. Damme, 1465.

omnes wie wir erent wirtu broder u- dact umb t und wir sel vns dendet vus der oten

Id Ep: It: LXXX.

